

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Hoogwateraanpak 's-Hertogenbosch (HoWaBo)

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

12 mei 2009 / rapportnummer 1886-65

1. OORDEEL OVER HET MER

De Waterschappen Aa en Maas en De Dommel hebben het voornemen om maatregelen te nemen ter voorkoming van wateroverlast in 's-Hertogenbosch. Wateroverlast ontstaat bij hoge afvoerpieken op de Dommel en de Aa, in combinatie met een hoge waterstand op de Maas. Onder andere door klimaatverandering neemt de kans op wateroverlast toe. Om deze redenen is vergroting van de bergingscapaciteit in het stroomgebied nodig. De beoogde maatregelen leiden tot aanpassing van de bestemmingsplannen van een of meerdere gemeentes¹. Ten behoeve van de besluitvorming wordt de m.e.r.-procedure doorlopen, waarvoor Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant (coördinerend) en de gemeenteraden het bevoegd gezag zijn.²

De Commissie is van mening dat de **essentiële informatie voor besluitvorming in het MER aanwezig** is. Het MER is goed leesbaar en voorzien van duidelijke illustraties. Er is gekozen voor een gefaseerde aanpak van de m.e.r.-procedure. Na de eerste fase is een selectie gemaakt van drie van de oorspronkelijke elf varianten, die in de tweede fase nader zijn uitgewerkt. Over de eerste fase heeft de Commissie tussentijds geadviseerd.³ In het MER is de keuze voor de nader uit te werken varianten goed onderbouwd, mede op basis van een "Voortoets" in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

De drie overgebleven varianten zijn op basis van nader uitgewerkte beoordelingscriteria vergeleken. De effectbeoordeling is gestructureerd en goed navolgbaar. Op basis van de vergelijking is een meest milieuvriendelijk alternatief en een voorkeursalternatief uitgewerkt, beiden gebaseerd op de variant "Groene Rivier". Deze variant biedt de meeste kansen om waterberging te combineren met versterking van natuurwaarden, zonder dat wezenlijke nadelige milieueffecten te verwachten zijn. Uit de voortoets blijkt echter dat significante negatieve gevolgen voor het Natura 2000-gebied "Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek" niet op voorhand uitgesloten kunnen worden. Daaruit volgt dat maatregelen genomen moeten worden om negatieve gevolgen te voorkomen. Bij besluitvorming over het voornemen zal expliciet geborgd moeten worden dat deze mitigerende maatregelen worden genomen.

In hoofdstuk 2 wordt het oordeel van de Commissie nader toegelicht en worden enkele aanbevelingen gedaan voor het vervolgtraject.

2. TOELICHTING OP HET OORDEEL EN AANBEVELINGEN VOOR HET VERVOLG

2.1 Voortoets Natura 2000

In de Voortoets, die als bijlage bij het MER is gepubliceerd, zijn de alternatieven beoordeeld op hun mogelijke gevolgen voor het Natura 2000-gebied "Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek". Dit is nodig omdat de Cultuurhis-

¹ Afhankelijk van het gekozen alternatief zijn de gemeentes Heusden, Sint Michielsgestel, Vught en/of 's-Hertogenbosch betrokken.

² Zie bijlage 1 voor een overzicht van procedurele gegevens, betrokken documenten en de samenstelling van de Commissie. In bijlage 2 is een overzicht van ontvangen zienswijzen en adviezen opgenomen.

³ Rapportnummer 1886-49, d.d. 18 december 2007.

torische variant en de variant Groene Rivier uitgaan van inundatie van een deel van dit Natura 2000-gebied. De Voortoets gaat systematisch en uitgebreid in op de kenmerken en (concept) instandhoudings- en uitbreidings-/verbeterdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. De alternatieven zijn beoordeeld op de mogelijke effecten op de voorkomende habitats en soorten én op de potenties van het gebied voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Deze effectbepaling is gedetailleerd en goed onderbouwd.

Geconcludeerd wordt dat significante negatieve gevolgen voor het Natura 2000-gebied bij de genoemde varianten niet op voorhand uitgesloten kunnen worden. Uit de Voortoets volgt verder dat afstemming nodig is met het bevoegd gezag inzake de Natuurbeschermingswet 1998 (Provincie Brabant) om te beoordelen of er voldoende ruimte overblijft voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Gesteld wordt dat negatieve gevolgen voorkomen kunnen worden door mitigerende maatregelen. Op basis van de informatie in het MER en de Voortoets acht de Commissie het aannemelijk dat de nadere uitwerking van maatregelen voldoende ruimte biedt om significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied te voorkomen. Deze maatregelen dienen dan wel expliciet te worden geborgd bij besluitvorming over het voornemen.

De Commissie constateert dat het MER een passende beoordeling had moeten bevatten. Bij de beoordeling van het voornemen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 gaat het er om of activiteiten in het plan als zodanig niet leiden tot significante gevolgen, dat wil zeggen zónder mitigerende maatregelen.⁴ Aangezien maatregelen nodig zijn om significante gevolgen te voorkomen kan reeds hierom niet worden uitgesloten dat de activiteiten significante gevolgen hebben en dient volgens de Natuurbeschermingswet 1998 een passende beoordeling te worden gemaakt. Bij die beoordeling kunnen de mitigerende maatregelen wel worden betrokken. In de Wet Milieubeheer⁵ en de Natuurbeschermingswet 1998⁶ is bepaald dat de passende beoordeling in het MER moet worden opgenomen.

De Commissie is van oordeel dat de Voortoets voldoende informatie bevat om deze, gezien de gehanteerde systematiek en het detailniveau, voor het niveau van besluitvorming over de bestemmingsplannen te beschouwen als een passende beoordeling.

■ De Commissie adviseert om bij besluitvorming te borgen dat - in overleg met het bevoegd gezag inzake de Natuurbeschermingswet 1998 - mitigerende maatregelen worden uitgewerkt en geïmplementeerd, zodanig dat significante negatieve gevolgen voor het Natura 2000-gebied Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek uitgesloten kunnen worden.

⁴ Dit blijkt uit recente jurisprudentie, onder andere de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State inzake het Bestemmingsplan Zuiderklip, gemeente Drimmelen, 7 mei 2008 (200604924/1).

⁵ Wm, artikel 7.2a:

1. Een milieueffectrapport wordt gemaakt bij de voorbereiding van een op grond van een wettelijke of bestuursrechtelijke bepaling verplicht vast te stellen plan waarvoor, in verband met een daarin opgenomen activiteit, een passende beoordeling moet worden gemaakt op grond van artikel 19f, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1995.
2. In een geval als bedoeld in het eerste lid wordt de passende beoordeling opgenomen in het milieueffectrapport. Die beoordeling wordt als zodanig herkenbaar weergegeven in dat rapport.

⁶ Natuurbeschermingswet 1998, artikel 19j, lid 4: De passende beoordeling van deze plannen maakt deel uit van de ter zake van die plannen voorgescreven milieueffectrapportage.

2.2 Referentie en varianten

Referentiesituatie

In het MER is de “nulplusvariant” gehanteerd als referentie voor de vergelijking van de andere varianten. Deze variant gaat ervan uit dat in de toekomst, in geval van extreme wateroverlast, de kade van het Drongelens Kanaal moet worden doorgestoken, waardoor ongecontroleerde inundatie in de Vughtse Gement plaatsvindt. De keuze van dit “calamiteitenscenario” als referentie heeft tot gevolg dat er in sommige gevallen onderscheid gemaakt moet worden tussen absolute en relatieve effectscores. Het peilscheidingsalternatief scoort hierdoor bijvoorbeeld zeer positief (++) op het criterium verontreinigingen (waterkwaliteit), terwijl er ten opzichte van de huidige situatie geen verbetering van de situatie optreedt.

De Commissie is van oordeel dat de keuze voor het referentiescenario methodisch juist is, omdat hierdoor inzicht wordt gegeven in de effecten die zich (waarschijnlijk) zullen voordoen als geen maatregelen worden genomen. Nut en noodzaak van maatregelen wordt daarmee geïllustreerd.

Cultuurhistorische variant

De Cultuurhistorische variant is onder andere ontwikkeld vanuit het idee dat voor waterberging gebruik gemaakt kan worden van historische inundatiegebieden. Deze variant richt zich verder op verbetering van de beleving van cultuurhistorische elementen, vooral op herstel van een aanvalslinie uit 1629 ten tijde van het beleg van 's-Hertogenbosch door Frederik Hendrik⁷. In de praktijk blijkt de Cultuurhistorische variant niet of nauwelijks positief te scoren op de criteria landschap en cultuurhistorie. De Commissie constateert dat dit vooral te verklaren is doordat in het gebied slechts restanten van verdedigingslijnes aanwezig zijn en het grootste deel van de historische elementen reeds is bebouwd c.q. gebruikt voor andere doeleinden.

2.3 Milieueffecten

De milieueffecten van de alternatieven zijn in het MER op systematische en overzichtelijke wijze gepresenteerd. De effectscores zijn voldoende onderbouwd. De Commissie merkt op dat een aantal criteria in meer of mindere mate overlappen, waardoor er sprake is van een dubbeltelling van effecten.⁸ Dit heeft niet of nauwelijks consequenties voor de vergelijking van de alternatieven.

- De Commissie adviseert om er bij de afweging tussen de alternatieven rekening mee te houden dat in de effectbepaling sprake is van dubbeltellingen.

⁷ Zie ook zienswijze 1 van Stichting De Groene Vesting.

⁸ Het onderscheid tussen de criteria N4 (robuustheid en ruimtelijke samenhang natuur) en L2 (ruimtelijke samenhang landschap en cultuurhistorie) is niet groot. Ook het criterium L3 (belevingswaarde) hangt hiermee samen. Verder lijken de deelcriteria BW4-5 (kwelbezwaar) en WL6 (overlast tijdens inundatie) niet of nauwelijks onderscheidend.

2.4

Nadere uitwerking voorkeursalternatief

In het MER en in de voortoets zijn aanbevelingen opgenomen ten behoeve van de nadere uitwerking van het voorkeursalternatief. Aanvullend daarop heeft de Commissie de volgende aanbevelingen:

- Maaiveldverlaging wordt voorgesteld als maatregel om zowel grond te genereren voor de kades als voor natuurontwikkeling. Hoewel het MER niet specifiek is over de natuurontwikkelingmaatregelen, gaat de Commissie er van uit dat het gaat om het verminderen van de voedselrijkdom en mogelijk om het terugbrengen van kwel in de wortelzone. Maaiveldverlaging leidt evenwel tot aantasting van het bodemprofiel en reliëf, wat vanuit ecologisch en landschappelijk oogpunt niet altijd de voorkeur verdient. De Commissie adviseert om te onderzoeken of maaiveldverlaging ruimtelijk beperkt kan worden met het oog op behoud van reliëf en bodemprofiel, en de mogelijkheden van “uitmijning” te onderzoeken als maatregel voor vershraling. Die hangt vooral af van de fosfaatvoorraad, -diepte en beschikbaarheid in het bodemprofiel.
- Gesteld wordt dat kades overal naast de bermen en sloten aangelegd moeten worden, om te voorkomen dat leefgebied van het (Donker) Pimpernelblauwtje wordt vernietigd. De Commissie adviseert om nader onderzoek naar het vóórkomen van deze soorten te doen. De resultaten kunnen worden gebruikt bij de afweging om deze benadering overal toe te passen danwel op specifieke locaties.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Waterschap Aa en Maas (coördinerend) en Waterschap De Dommel

Bevoegd gezag: gemeenteraden van 's-Hertogenbosch, Heusden, St. Michielsgestel en Vught en Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant. Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant zijn coördinerend bevoegd gezag.

Besluit: Wijziging bestemmingsplan(nen)

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C9

Activiteit: Aanwijzing en inrichting hoogwaterbergingsgebied

Betrokken documenten:

- MER Hoogwateraanpak 's-Hertogenbosch (HoWaBo), 1 oktober 2008;
- Voortoets HoWaBo-varianten in het kader van Natura 2000, 19 mei 2008.

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in het Brabants Dagblad d.d. 21 februari 2007
aanvraag richtlijnenadvies: 21 februari 2007
ter inzage legging startnotitie: 23 februari t/m 6 april 2007
richtlijnenadvies uitgebracht: 1 mei 2007
richtlijnen vastgesteld: 26 juni 2007

tussentijds toetsingsadvies uitgebracht: 18 december 2007

kennisgeving MER: 6 maart 2009
aanvraag toetsingsadvies: 6 maart 2009
ter inzage legging MER: 6 maart t/m 17 april 2009
toetsingsadvies uitgebracht: 12 mei 2009

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de (vooraf) gestelde eisen. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de eventuele tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij de besluitvorming. Is dat naar haar mening niet het geval dan signaleert de Commissie dat er sprake is van een zogenoemde 'essentiële tekortkoming'. De Commissie adviseert dan dat die informatie alsnog beschikbaar komt, alvorens het besluit wordt genomen. Overige tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

dr.ir. G. Blom

dr. F.H. Everts

drs. P.J. Jongejans (werkgroepsecretaris)

dr. J. Renes

ir. R.F. de Vries

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. Stichting De Groene Vesting, 's-Hertogenbosch
2. Rentmeesterspraktijk Ing. J.P.M. van der Heijden B.V., namens W.J.J. van der Sterren en L.P. van der Sterren, 's-Hertogenbosch
3. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch
4. familie Bekkers, Vught
5. J. de Ruijter en A. de Ruijter, Cromvoirt
6. Vereniging van Heem- en Natuurbehoud Organisaties De Groene Ring, Den Dungen
7. J.A.M. Dusée, Vlijmen
8. College van B&W gemeente Vught
9. C.M.G. Kluitmans, Vught
10. G.L.H. Schlaman, J.P.B. Kok en T.J. Schlaman, Vught
11. Rentmeesterspraktijk Ing. J.P.M. van der Heijden B.V., namens H.J.G. van Beurden, Cromvoirt

Verslag informatie- en inspraakbijeenkomst 24 maart 2009 te 's-Hertogenbosch

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Hoogwateraanpak 's-Hertogenbosch (HoWaBo)

De Waterschappen Aa en Maas en De Dommel hebben het voornemen om maatregelen te nemen ter voorkoming van wateroverlast in 's-Hertogenbosch. Wateroverlast ontstaat bij hoge afvoerpieken op de Dommel en de Aa, in combinatie met een hoge waterstand op de Maas. Onder andere door klimaatverandering neemt de kans op wateroverlast toe. Om deze redenen is vergroting van de bergingscapaciteit in het stroomgebied nodig. De beoogde maatregelen leiden tot aanpassing van de bestemmingsplannen van een of meerdere gemeentes. Ten behoeve van de besluitvorming wordt de m.e.r.-procedure doorlopen.

ISBN: 978-90-421-2677-0

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

